

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pavelor József*

Cím: *miért nem készülnek el a monumentális szobrok*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bp

1924. 7. 27.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

73

Hely

Idő

"1924"

Személy

He

Miért nem készülnek el a monumentális szobrok?

Budapest háboru előtti hatalmas fejlődése után szomorúan állapíthatjuk meg, hogy a nagy koncepcióknak vége. Ha akadnak is kezdeményezések, a szép és nagyszabású tervek ritkán kerülnek megvalósulásra. Így van a monumentális szobrászattal is. Egyelőre semmi kilátás sincs arra, hogy újabb monumentális szobrok keletkezzenek, hiszen a félbenmaradt szobrok elkészítésére is kevés a remény, nemcsak gazdasági okok, hanem a fogékonyság hiánya miatt is.

Felkerestem *Gách István* szobrászművészt pasaréti hatalmas méretű műtermében. A nagy, szegletes, vak épület a *Hadapród iskola* közelében, szemben a *János-hegy* pompás látképével fekszik. Az odavezető ut is kedves, derűs. Sok új befejezett és befejezetlen villa. A mester monumentális méretű műtermében is a félbenmaradottság búsan várakozó objektumai. A Szabadság-szobor csoportozatai, alakjai.

Mi van a Szabadság-szoborral?

— Hogy lehetne ezt most befejezni, — kezdte *Gách István* s lemondással legyintett. — Közvetlenül a háboru előtt háromszázötvenezer koronás szerződésem volt. Gránitból és bronzból készült volna a szobor. Elfújta a háboru. Öt évig *Turkesztánban* voltam hadifogoly. Ott még álmodoztam a befejezésről, itthon azután láttam, hogy a sok baj közepette senki sem törődik vele. 1921-ben még foglalkozott vele a főváros, akkor talán lehetett volna csinálni valamit, de semmi sem történt. Ma már nem lehet a pénzt előteremteni, hiszen hathét milliárd kellene hozzá. Dehát a többi monumentális szobor is várja a jobb időket. A *Millenáris Emlék* még talán valahogy, lassan elkészül, de hol van az *Erzsébet-szobor* és a *Kossuth-szobor*? A *Munkácsy-szobor* bár, kisebb méretű, az okoskodó zsíri áldozata lett.

A nagy szobrok csődje.

— Ugylátszik, jóidőre bealkonyodott a monumentális szobroknak?

— Ez bizonyos. A nagy szobrok pályázati láza a *Kossuth* kultusszal indult meg. Az országban több *Kossuth* szobrot felállítottak. A politika adott ehhez lökést s a monumentális szobrok gondolata nálunk legtöbbször a politikából fakadt. Kivétel talán az *Erzsébet-szobor*, ahol a szokatlan arányu eredményt a tragikus végű királynő iránt érzett kegyelet és szeretet idézett elő.

— Bizonyos, hogy ha nem veszítjük el a háborut s nem kerülünk bele a mai rettenetes gazdasági helyzetbe, nem jutunk ide. Nagyszerű szobrász-generációnk van. A legnagyobb feladatokra képes. Egy azonban bizonyos, hogy a monumentális szobrok csődje nemcsak magyarországi jelenség. A művészforradalmak, — melyek vég-eredményében kapcsolatosak a társadalmi jelenségekkel — megbontották a szobrászatnak is azt a nagyszerű strukturáját, mely a plasztika nemes hagyományából s eredményeiből táplálkozott. A futurista és kubista tultengések nem alkalmasak a monumentális szobrászat fejlesztésére. A

bomlásnak megvolt a pusztító hatása s egész Európában újra lehet kezdeni a munkát.

Mit csinálnak a szobrászok?

— Hogy mit csinálnak ma a szobrászok?

Körülmutatott az óriási műteremben, melynek egyik sarkában egy öt-hat négyzetméteres elkülönített kis mintázó szoba áll, ahol több kisebb félig kész szobor s egy siremlék részletei várják a művészt. Az agyag még friss. Látszik, hogy folyik a munka.

— A tárlatokra még mindenki dolgozik, — folytatja *Gách István* — bár a gazdasági válságot a kis szobrászat is érzi. Néhány siremlék, portraít s főként hősi emlékek készülnek most. A hősi emlékeket egymás után állítják fel a községek és falvak. Sok helyen nagy lelkesedéssel gyűtenek erre buzát, mert ez az alapja a gyűjtésnek s valóságos versengés folyik, melyik község állítson szebb emléket elesett fiainak. Nemcsak a szobrászok foglalkoztatása szempontjából fontos momentum ez, hanem azért is, mert a kisvárost, a falut egy-egy ilyen emlék felállítása emeli ki a mai tobzódó anyagiságból. És gondolja meg, a mi fekete földünkön, homokbuckáink között ez az első művészi objektum! Talán iránytűje annak, hogy a letört, elszegényedett magyar középosztályt majd a föld népe váltja fel?

— Amíg a falu lelkesedik s azokra gondol, akik érette elvéreztek, a főváros semmit sem tett eddig, hogy hősei emlékét megörökítse. *Sipőcz Jenő* polgármester felkarolta az eszmét, volt is anket, de amíg a szobrászok azért kardoskodtak, hogy minden kerületben, a megfelelő intim környezetben, művészi szempontból is egyéniben, bensőségebben oldják meg e szép feladatot, addig a művészet bürokratái egy monumentális hősi emléket akartak. Nem lett hát belőle semmi.

A magyar szobrászat jövője.

— Ami a magyar szobrászat legközelebbi jövőjét illeti, az a nézet alakult ki, hogy az irányzat nem lehet a tapogatózás és keresés útja, hanem a komoly tudás és a nemzeti alapon keletkezett tradíciókhoz való visszatérés. Sok függ a gazdasági alakulástól. A közönségnek is simulni kell azonban a viszonyokhoz. Nemcsak a márványt és bronzot kell értékelni. A közönségnek meg kell éreznie, hogy művészi szempontból a terrakotta ép oly nemes anyag. Sőt egyedüli anyag a bronzon kívül, ami a legszűzebben adja vissza a mintázófa nyomait. Hiszen a hellén művészet a világhírű Tanagrákban, a renaissance *Donatello* és *Lucca della Robbia* gyönyörű alkotásaiban akkreditálta a terrakottát. Ma az erdélyi ruskitzai márványnak is tíz millió korona köbmétere. A carrarai márványról pedig nem is lehet beszélni.

Mosolyogva nézett rám.

— Látja, anyagiakkal végeztük. Minthogy, azzal is kezdjük a napot.

Pásztor József